

שיורי מנחה - הערות על ספר מנחת חינוך*

פרשת בא

[מצוה ד' אות (ב') ג']. ולשיטת הרמב"ם מיושב הפשט בגמרא דף כ' ע"א דמקשינן [שם] ממשנה זו דמחללין את השבת וכו', על כן נראה דהר"מ לא ניחא ליה כפירש"י וכו', והפשט לשיטת הר"מ מתוק מדבש]. ע"כ.

עיין במרכבת המשנה שעל הרמב"ם הל' קידוש החודש פ"ג הט"ו¹.

א. שם אות (ג') י"ד]. ונסתפקתי אם באו עדים שנולדו בראש חודש ניסן והיום בראש חודש ניסן שלמו להם י"ג שנים וכו', אם יקבלו בית דין עדותם הוי גדולים בשעת ראייתם המולד וכשרים, או נאמר לפי שכל עוד שלא אמרו הבית דין מקודש הוי קטנים לכן פסולים. והעלה דפסולים, לפי דבעדות החודש בעינן אתה יכול להזימה, וכאן אי יזומו לפני גמר דין הרי הוי קטנים ולא ילקו, ואי לאחר גמר דין הן הוי כאשר עשה ואין עושין דין הזמה. ע"כ.

זהו תמוה, מלבד מה שבכלל במלקות מקיימים הזמה גם כאשר עשה, עיין רמב"ם הל' עדות פ"ב ה"ב, יתר מכן, הרי בעדות החודש אי אפשר רק כאשר עשה, דאם יזומו קודם גמר דין הרי לא יענשו לפי שאין העדים נעשים זוממין עד שיגמר הדין². וביחוד, הרי גם אם יזומו אלו אפשר שיקדשו החודש על פי עדים אחרים, נמצא כי היו גדולים בני עונשין, שהרי הזמה אינה הכחשה לגוף הדבר שהעידו שיתקיים על פי עדים אחרים. ועיין מה שכתבתי עוד בזה בספרי נפש חיה סי' נ"ג סעיף (י"ח) [י'³ בסייעתא דשמיא⁴].

* קונטרס הערות על ספר מנחת חינוך מאת הג"ר ראובן מרגליות זצ"ל. הובאו על ידו פסקי פסקי בספרו "נר למאור", ונעתקו כעת יחד לתועלת הלומדים בתוספת ליקוטים משאר ספריו, ומעוטרות בציונים והערות על ידי הרב אילן גרינוולד. ישוטטו רבים ותרבה הדעת. תשואות חן למר חנניה ליפא ויינברגר, שאר בשרו של המחבר, שהעביר לרב גרינוולד עותק של הקונטרס מוגה על ידי המחבר והערות נוספות בכתב ידו. ישא ברכה מאת ה'. **הדברים מובאים כאן לעילוי נשמת מחברם במלאת ג'ן שנים לפטירתו בז' באלול תשל"א. תנצב"ה.**

1 מכת"י.

2 מכות פ"א מ"ו.

3 במגן אברהם ס"ק יג.

4 בספר דברי שלמה (שניידער) ח"א סי' מה ציין לדברי רבנו כאן, ועיי"ש שהאר"י בזה.

ב. מצוה ה' אות (א') [ב']. ונראה דבדיעבד אם נשחט בלא ביקור כלל, וגם אחר השחיטה לא ראה כלל, בודאי יצא והקרבתו כשר, דמהיכא תיתי שנחזיק בהמה לבעלת מום. ע"כ.

צ"ע מגמ' ערוכה במנחות (קא, א) שאמרו דמומין דפסלו בבהמה לגבוה שכיחי, דאפילו בדוקין שבעין נמי פסלי, הלכך תמימים לא שכיחי, עיי"ש, א"כ אין לבהמה חזקת תמימה⁵. ויעויין בתוספתא פסחים פ"ה השוחט תמיד [בשבת] שאינו מבוקר [שחייב חטאת] ויחזור ויביא תמיד אחר, עיי"ש⁶.

פרשת יתרו

ג. מצוה כ"ו אות (ה') [ט"ז]. דבר זה חידש הרב המחבר מדעתו הרחבה, ולא מצאתי בש"ס ולא בר"מ דבן נח נתחייב בהודאת עצמו. ע"כ.

מהפלא, הן זהו מבואר בירושלמי קידושין פ"א ה"א רבי יודה בר פזי מוסף בחנק מפי עצמו, עיי"ש בקרבן העדה.

ד. מצוה ל' אות (א') [ג']. בנשבע שלא יאכל שבעה ימים לוקה מיד משום שבועת שוא⁷, והכסף משנה לא הראה מקורו, אך מי כמוהו חכם בחכמת הטבע, בוודאי ידע דאי אפשר שיחיה שבעה ימים בלא אכילה. ע"כ.

כבר הערתי בספרי נפש חיה סי' תרפו שמקורו טהור בספר החכמה של רבותינו חכמי התלמוד ע"ה בגמ' יומא (ד, ב) מפני מה נתעכב משה כל ששת ימים וכו' בשביל שימרק כל אכילה ושתייה שבמעיו וכו', הרי כי בשישה ימים כבר הורקו מעיו⁸, לכן טפי מהך שיעורא הוי שבועת שוא, עיי"ש שהארכת⁹.

5 על ראייה זו שלח לרבינו תירוץ הרב שלמה מגילנר מבני ברק, וז"ל במכתבו (כת"י): ולי נראה לתרץ ולומר דאין הכי נמי דמומין באמת שכיחי, אבל אם נשחט בלא ביקור גם כן יצא, כדאמרין ביו"ד [סי' לט] גבי ריאה דבעי בדיקה משום דסירכות שכיחי, אבל אם נאבדה הריאה קודם בדיקה, סמכינן ארובא דלא ניקבה הריאה, ועיין שם בט"ז ס"ק א. והוא הדין הכא, דלכתחילה בענין ביקור משום דשכיח מומין, אבל אם לא ביקר בדיעבד הוה גם כן כשר.

6 בספרו מרגליות הים כב, ב אות טו הביא רבינו מה שהעיר כאן על המנחת חינוך, ולעיל שם אות יג ציין עוד מקורות לזה שביקור אינו מעכב בדיעבד, עיין שם.

7 רמב"ם הל' שבועות פ"א הל' ז.

8 וכן כתבו בספר מקורי הרמב"ם להרש"ש ברמב"ם שם ובספר אור שמח הל' שבועות פ"ה הל' כ. ובספר קונטרסי שיעורים נדרים שיעור יד סי' יד (אות ד) הקשה על זה דהרי שם מיירי בשישה ימים ולא שבעה, וכמ"ש רש"י שם.

9 עיין שם שציין לספר הרפואות המיוחס להרמב"ם פרקי משה מאמר כד שהביא שגאלינוס כתב כי יקרה לאדם שיעמוד שישה ימים או שבעה ולא יאכל ולא ישתה, ויהיו עורקיו יבשים ונשמתו

ויעויין עוד בגמ' יבמות (עא, ב) שעל מה דאמרו כגון שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור וכבר עברו שבעה ימים, הקשו ומי חיי והתניא כיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח שאלמלא כן אין יכול לחיות משום דלא יניק, עיי"ש ברש"י¹⁰ (ולפי זה הסיוס "אפילו שעה אחת" אשגרת לשון היא ממטבעת "אשר יצר"), ומוכח דשבעה ימים לא יחיה בלא יניקה מזונא דיליה וכדברי הרמז"ל¹¹. ועיין סנהדרין קח, ב לא בציר משיתא [ולא טפי מתריסר זינא אישתא]¹².

[מצוה ל"ב, מוסף השבת אוח ח'. לעניין כל שיעורי תורה לאכילה, הן לכזית וכו' וכו', ולפי זה בכל השיעורים כגון חמץ וחדש וכדומה אינו חייב באוכל קמח כזית, רק יאכל כל כך שיהיה בחיטים כזית, וכן בהוצאת שבת אם הוציא קמח כגרוגרת אינו חייב עד שישער שיהיה בחיטים כגרוגרת. ע"כ.

פלא דלא אישתמיט בשום דוכתי דליתני הכי. ומצאתי בספר נחלת יעקב ממרן החוות דעת ס' כ' בענין איסור שנשתנה, שהביא מתרומה דבכוסס חטיין פליגי אי חייב קרן וחומש ובאכל כזית פת חייב, ולא אישתמיט תנא ואף שום פוסק לומר דבעינן שיהיה כזית מקמח לבדו בלי המים. עכ"ל. ועיין עוד בספר העיתים מר"י אלברצלוני הל' שבת ס' רכ"א, ובעיתים לבינה שם אות י"ד, ובתשובת הגרי"ש נתנון זצ"ל הנלוה לספר נחלת צבי צפנת פענח מהגה"צ מגריידיץ באריכות מזה. ויעויין בשערי תשובה ס' תרמ"ח ס"ק י' גבי אתרוג אי סגי בשיעור מצומצם, ובחידושי מהר"ל מפראג עירובין ה'¹³.

ה. שם, מוסף שבת אות ל"ט [אות ב']. [לפי מה שהבאנו דדעת הר"נ¹⁴ דריבוי שיעור הוא איסור תורה אפילו במקום דהעיקר נדחה כגון לחולה, א"כ] ודאי פשוט דאם

תתנועע וכו', וכתב רבינו וז"ל: ולו על כזה סמך הרמב"ם להלכה, הן גם בשבעה ימים עדיין לא הוי שבועת שוא.

10 ד"ה אין.

11 וכן כתב בספר צפנת פענח על הרמב"ם שם פ"א הל' ז. ובקונטרסי שיעורים שם כתב דקצת צ"ע, דבגמ' שם תירצו דזנתיה אישתא, משמע דבאופן כזה אפשר לחיות בלי אוכל מן החוץ, ואפילו יותר מז' ימים, ימים כדאיאתא בגמרא ורש"י סנהדרין הנ"ל, ובלי אישתא אולי אפילו ג' או ד' ימים אינו יכול לחיות בלי אוכל, עיי"ש.

12 וז"ל רש"י שם: אין לך חמה קלה שלא תהא חמימותו יכולה לזונו ששת ימים שלא ימות בלא מאכל. ובקונטרסי שיעורים שם הקשה ע"ז כנ"ל דגם שם מיירי בששה ימים בלבד. ועל עצם הראיה מחיה לאדם, ציין לתוס' בחולין מ"ב ע"ב ד"ה ואמר, עיי"ש. יש לציין שבספר ניצוצי אור על הש"ס יומא ד' ע"ב, כתב רבינו מקור להרמב"ם מיומא ויבמות הנ"ל, ולא ציין לסנהדרין. ובמילואים בסוף הקונטרס הבאתי עוד מרבינו שכתב שמי שרוחץ יכול לחיות יותר זמן, ועיין שם מה שכתבתי בזה.

13 מספרו נפש חיה ס' תעה סע' א.

14 ביצה ט, ב מדפי הרי"ף ד"ה ומיהא.

אחד שוחט בהמה קטנה ואחד שוחט בהמה גדולה, נהי דלענין סקילה שניהן שווים, מ"מ לעניין איסור עֶשָׂה יותר מי ששחט הגדולה מחמת ריבוי השיעור. ע"כ.

יעויין בגמ' שבת י"ב [ע"א] שנקטו ההורג את הכינה כאילו הורג את הגמל, ולדברי רבנו הרי לאיסור חמור גמל, דהוי ריבוי בשיעור. ומהר"ן שהביא אין ראיה, דאיירי בגופין מחולקין ככל ככר שהוא בפני עצמו וכל גרוגרת היא בפני עצמה, אבל בגוף אחד צ"ע¹⁵.

ו. מצוה ל"ד [אות ו']. אין חילוק בין חובל בבריא או טריפה, דלא מצינו שום חילוק. ע"כ.

עיינן מה שכתב רבינו עצמו להלן מצוה מ"ט (בדפוס שבידי בדף ע"ב שורה ראשונה מעמ' ב') [אות י'], שעל הטריפה אינו מוזהר בלאו, וצ"ע.

פרשת חשפטים

ז. מצוה מ"ח [אות ג']. אבל אם אביו ואמו אומרים לו שיכם או יקללם אינו עובר בלאו זה, ואינו חייב. ע"כ.

בספרי נפש חיה סי' קכ"ח סעיף מ"ה הבאתי ראיה מפורשת ממקרא מלא במלכים א' כ' ל"ה: ואיש אחד מבני הנביאים אמר אל רעהו בדבר ה' הכני נא וכו', עיינן שם¹⁶.

ח. שם אות (ג') [י"ד]. ואפילו על אביו טריפה חייב על חבלה. ע"כ.

מהפלא שלא הביא מתוס' נדה (ב, ב) ד"ה דאיכא ריעותא וכו': כדמוכח בהכל שוחטין דקאמר אתיא ממכה אביו וכו', דילמא משום דמוקי ליה בחזקת שאינה טריפה וכו', עיינן שם.

ט. שם. אם אחד הרג את אביו בשוגג, אני מסופק אם חייב גלות על ההריגה. ע"כ.

מהפלא, הרי היא משנה מפורשת במכות ח' ע"א הבן גולה על ידי אביו, עיינן שם.

י. מצוה נ"א אות (ג') [כ"ו]. [המית שורי עבדו של פלוני דאינו משלם על פי עצמו, היינו קנס, אבל דמים משלם וכו'], אך א"כ קשה ממשנה ערוכה בשבועות ל"ו ע"ב. ע"כ.

כבר עמדו על זה בירושלמי שם פ"ה ה"ו, עיינן שם.

15 וכן העיר הג"ר שלום יוסף פייגנבוים זצ"ל אב"ד לוקטש בשו"ת משיב שלום סי' ע אות ב, ובספרו נתיבות שלום פרשת יתרו ד"ה במלאכת הוצאה (דף פד), עיינן שם [ובמכתב לרבנו (כת"י) ציין לו כן]. ובספר דברי שלמה (שניידער) ח"ב סי' קלג ציין לדברי רבינו כאן והביא עוד שהעירו כן, ועיין שם באורך.

16 לענ"ד יש להשיב על זה, דשאני התם שהיה נביא וציווה להכותו בדבר ה', כמבואר ברש"י שם. ובאמת אף מפי עצמו יכול לצוות לעבור על דברי תורה לצורך שעה - עיינן תוס' סנהדרין פט, ב ד"ה אליהו בהר הכרמל.

יא. מצוה פ"ח. בחינוך: דיני המצוה וכו' [אפילו אחד] יספיק, או בהמה או עוף או תור וגוזל. ע"כ.

מהפלא, הא אין עוף בא שלמים.

יב. מצוה צ"א [אות ב']. ועיין פירוש רש"י על התורה¹⁷ פסוק ראשית ביכורי וכו', אף השביעית חייבת בביכורים וכו', ועיין באור החיים פרשת תבוא¹⁸ ד"ה אשר, שכתב דבשנת השמיטה אין בה הבאת ביכורים לפי שאינה שלו וכו', ולא זכר כלל מפירוש רש"י שכתב בפירוש להיפוך. ע"כ.

עיין מה שכתבתי בסייעתא דשמיא בספרי נר למאור שם, ויונח¹⁹.

יג. שם [אות ט']. ובזה נכונים יותר דברי הש"ס [הנ"ל בבבא בתרא²⁰ בספק ביכורים דמקשה הא צריכים להפריש תרומות ומעשרות, והקשינו דהא פטור מן התורה והוי ליה רק ספיקא דרבנן וכו', ולמה שכתבנו ניחא, דהמשנה סתמה דבשני אילנות מספק מביא, ועל זה מקשה הש"ס שפיר] דילמא לאו ביכורים וכו', היינו בכהן עצמו דוודאי חייב מן התורה בתרומות ומעשרות וכו'. ע"כ.

יעויין בגמ' שם דקאמרו אלא מעשר ראשון דלוי הוא למאן יהיב ליה, ואי מיירי בכהן הרי מבואר בחולין ק"ל ע"א שמעכב לעצמו ואינו צריך ליתן ללוי, וצ"ע.

פרשת תשא

יד. מצוה ק"ה אות (א) [ב']. [ומבואר בשקלים ובר"מ דממשכנין על השקלים, ובוודאי אם אינו רוצה ליתן כופין אותו עד שתצא נפשו ככל מצוות עשה שבתורה], ומסופק אני אם זה ככל חוב ויש עליו שעבוד נכסים וכו'. ע"כ.

17 שמות כג, יט.

18 דברים כו, ב.

19 ז"ל רבינו שם: הנה המעיין במזרחי יוכח שלא היו דברים אלו בגירסא שברש"י לפניו, ועיין בגור אריה למהר"ל שם. ואדרבא מבואר במאירי ליבמות עג, א [ברלין תרפ"ב עמ' רעג] דביכורים נוהגין בכל שנה ושנה חוץ משנת השמיטה, וראה בהערה שם. אמנם בתשב"ץ ח"ב סי' רמז כתב דאף דשביעית פטורה מתרומות ומעשרות מכל מקום חייבת בביכורים. וראה בהגהות יד ושם שעל ספר שם אפרים מהג"ר אפרים זלמן מרגליות בפרשת משפטים שם [כג, יט], בשו"ת בית זבול מהג"ר יעקב משה חרל"פ ח"ג סי' מא, בשו"ת בית נאמן מהג"ר אברהם נתן אלברג סי' טו, בספר שלמי ירוחם מהג"ר ורפהטיג סי' יו"ד, ובספר טהרת המים (נוירק תש"ז) סי' נה מה שכתב בזה באריכות. וראה שמות לד, כא-כב: ששת ימים תעבוד ובוים השביעי תשבות, בחריש ובקציר תשבות, וחג שבועות תעשה לך בכורי קציר חטים גו', שסמכה תורה לחריש וקציר, שגם כאשר בחריש ובקציר תשבות, גם אז חג שבועות תעשה לך בכורי קציר חטים.

20 דף פא, ב.

יעויין בתוספות יום טוב שקלים פ"א מ"ג.

טו. שם אות (ב') [ה']. ונראה לי דקלבון אינו מן התורה רק מדרבנן. ע"כ.

יעויין ירושלמי שקלים פ"א ה"ד שמבואר דהיא פלוגתת רבי מאיר ורבנן.

טז. מצוה (ק"ה) [ק"א]. בחינוך: חוץ מכלאי הכרם וחמץ בפסח שהן אוסרין בהנאה תערובתן באחד ומאתים. ע"כ.

כדאי להעיר שהשתוות חמץ בפסח לכלאי הכרם לאסור באחד ומאתים מובא בריטב"א ע"ז ע"ד ע"א בשם "הרא"ה", ובכן תהיה מזה הוכחה שבעל החינוך הוא הרא"ה, ראה בשם הגדולים חלק א' ערך רא"ה שפקפק בזה. ועיין עוד בקונטרס ר' חיים יונה (בדפוס פיטרקוב תרנ"ז שבידי זהו בדף י"א ע"א), ובאור החיים מר' חיים מיכל בערכו.

פרשת ויקרא

יז. מצוה קכ"ג. [בחינוך]: ואם הוא עני והביא כבשה או שעירה - כעשיר - לא יצא חובתו. ע"כ.

יעויין בגמ' כריתות כ"ז ע"ב שאמרו אי לא כתיב קרא מחטאתו גבי עוף הוה אמינא כי מפריש מעות לקינו ומיעני לא מייתי עשירית האיפה, דלא מיני דדמים הוא, אלא מייתי עשירית האיפה מן ביתיה והלין מעות דאפרש יפלו לנדבה וכו', ולכאורה איך ס"ד הכי שמעות הקן יפלו לנדבה ועוד עליו להביא עשירית האיפה, הלא טוב לו שיקרב הקן ויפטר עכ"פ מעשירית האיפה, הרי ראייה מפורשת שכיון שהוא עני אינו יוצא בקן שהוא קרבן עשיר.

יח. מצוה קכ"ה [אות י"ב]. אם הפריש מנחה ומת [דמביאים היורשים את המנחה] וכו' [ושם²¹ ס"ג ע"ב מבואר דחטאת איקרי מנחה ומנחה איקרי חטאת וכו'], ולא מצינו שיהיו שוין לעניין זה אם מתו בעליה. ע"כ.

מהפלא שלא הביא מירושלמי סוטה פ"ג ה"ו, דמבואר דהוי כחטאת שמתו בעליה.

פרשת צו

[מצוה קל"ו [אות י']]. בחביתי כהן גדול, אם לא קרב שחרית מקריב לערב מחצה, ומחצה נאבדת. ע"כ.

עיינן שו"ת חדות יעקב [מייזליש] תניינא סי' קמ"ה אות ל"ד²².

21 בזבחים.

22 מכת"י.

פרשת שמיני

יט. מצוה קס"א [אות ט"ו]. ואם לא אכל הכזית [של נבלת עוף טהור] בבת אחת, ושהה כדי אכילת פרס, מצטרף, ובמשהו האחרון שנשלמה הכזית נטמא. ע"כ. יעויין בחתם סופר או"ח סי' ק"מ שהוכיח שאך אם כל הכזית יחד בבית הבליעה מטמא. ועיין בביאור הגר"א לטהרות פ"א מ"ג.

פרשת תזריע

כ. מצוה קס"ט אות י"י [י"ב]. ודע, כל מה דמבואר גבי נגעי אדם דמסגירין אותו אין הפירוש שמסגירין את האדם בחדר. ע"כ. אין זה פשוט כל כך, עיין רש"י על התורה²³ פסוק והסגיר, ובמאירי מגילה (ט, ב), ובשיירי טהרה ריש נגעים שהביא מויקרא רבה פרשה י"ח [סי' ה] בשר ודם חובש בבית האסורים והקב"ה חובש בבית האסורים שנאמר והסגיר הכהן את הנגע, ועיין מש"כ שם עוד בזה.

פרשת אחרי

כא. מצוה קפ"ד אות ב' [ואות ה']. וכן דעת תוס' חגיגה [כו, ב ד"ה שלא] גבי הזהרו שלא תגעו בשולחן [דמותר ליכנס להשתחוות] וכו', ואני מסופק דוודאי בהיכל חייב [דאף כהן חייב] וכו'. ע"כ.

יעויין בתוס' חגיגה שהזכיר, ובהגהותי שם²⁴.

כב. מצוה קפ"ה [אות ז']. ונראה דאף בדיעבד עבודתו פסולה אם אין לו אשה או שיש לו שתי נשים. ע"כ.

מהפלא שלא העיר על דברי התוס' ישנים יומא ב' ע"א ד"ה שמא תמות אשתו, עיין שם.

פרשת קדושים

[מצוה ר"ל אות ז']. וברא"ש²⁵ אף שגם כן אינו כותב אלא דינים הנוהגים עתה, מ"מ הביא דין דגר תושב, וצ"ע. ע"כ.

23 ויקרא יג, ד.

24 לא זכינו לאורם.

25 בבא מציעא פ"ט סי' מה.

מה שכתוב בחז"ל²⁶ שמשבטלו היובלות לא קבלו עוד גרי תושב בבית דין, הכוונה, כל נכרי שרצה לקיים השבע מצוות ודאי שכרו אתו, אבל הבית דין הישראלי לא הוזקק להשגיח או להכריח אותם לקבלם, ולכן כל אחד מהם היה בספק אם קיבל, וזה שהדגישו ולא כתבו **אין גר תושב** בזמן שאין היובל נוהג כי אם **אין מקבלין** גר תושב, כלומר אין נזקקין להחזיקו בחזקת בלתי עובד ע"ז וכו', כי כהיום הנכרי שמקיים מצוותיו אם כי לא קיבל בפני חברים דינו כגר תושב, ואין הקב"ה קופח שכרו. ויתיישב בזה אשר העיר המנחת חינוך²⁷.

כג. שם [אות י']. אם כלתה שכירותו בשבת, נראה דבשבת אינו עובר בבל תלין פעולת שכיר. ע"כ.

יעוין בספר זבח השלמים ממחר"מ גלנטי פרשת תצא, שהביא בשם האריז"ל רמז בימוו תתן שכרו ר"ת שבת, והעלה שהגם שאינו עובר בלאו דלא תלין, עובר בעשה דבימוו תתן שכרו. ועיין ביעיר אוזון ממרן הגאון חיד"א ערך שי"ן אות כ"א מה שכתב **כד. מצוה רמ"ז**. בחינוך: אין הפרי בתוך שלוש שנים ראוי להקריב לפי שהיא מיעוט, גם שאין נותן טעם עד שנה רביעית לנטיעתו. ע"כ.

עיין יבמות קכ"ב ריש ע"א: נכרי שאומר פירות אלו של ערלה הן, לא נתכוון אלא להשביח מקחו, וצ"ע.

[מצוה רנ"ז אות ג'] (ד'). ולענין לעמוד לפני אשה זקנה וכו'. ע"כ.

עיין ספר חסידים סי' תקע"ח²⁸.

פרשת אמור

כה. מצוה רס"ג [אות י"א]. וראיתי בנזיר נ"ב [ע"א] וכו' [שדרה שגירר רוב עילעין שבה טהורה וכו'], ופירש המפרש שם³⁰ דנעקרו רוב צלעותיה אינו מטמא [נראה דאף אם החוליות קיימות מ"מ אם נעקרו או נשתברו רוב צלעותיה אינו מטמא באוהל]. ע"כ.

26 ערכין כט, א.

27 מספרו טל תחיה, מאמר משפטי גר תושב (הערה ה). יש להעיר דמה שכתב רבינו "שלא כתבו אין גר תושב בזמן שאין היובל נוהג, כי אם **אין מקבלין** גר תושב", אינו לשון חז"ל בזה, אלא כוונתו לרמב"ם בהל' ע"ז פ"י ה"ו ועוד מקומות. ובספרו ניצוצי אור ערכין שם, ציין בזה גם לשו"ת אמרי שפר מהגר"א קלצקין סי' צב, עיין שם.

28 וז"ל שם: מפני שיבה תקום והדרת פני זקן (ויקרא יט, לב), ואפילו זקנה ואף נשים תקומנה. ועיין מה שכתב רבינו במקור חסד שם.

29 מכת"י.

30 ד"ה אמר רבא.

יעויין שאילת יעב"ץ חלק ב' סי' קס"ט.

כו. מצוה רס"ו אות ה' (ה' "לא"). ואני מסופק [לפי מ"ש לעיל דמזמזר אינו כהן, א"כ היאך הדין] בכהן הבא על ספק ערוה [מי נימא דהבן ספק ממזר, אך לעניין ממזר התירה התורה לבוא בקהל הספק ממזר כוודאי כשר, אבל לעניין כהונה הוא ספק כהן וכו', או דילמא וכו' כיון דכשר ודאי הוא, הרי הוא בכלל בני ישראל הכשרים והוי ודאי כהן, ואם נשא נשים הפסולות או טמא למתים לוקין], צד זה נראה לי עיקר, כיון דכשר הרי הוא כהן ודאי. ע"כ.

ההיפוך מבואר בתשובות הרשב"א חלק א' סי' אלף ר"א.

כז. מצוה רצ"ח אות ט' (ט' "יז"). [בתוס' מכות כ' ע"ב ד"ה לא צריכא, שכתבו וכו' אדם אוכל שני זיתים בבת אחת ובחדא התראה מי מיחייב שני מלקיות דהתראה קאי על כל אחת וכו'], נראה מדבריהם דאם אכל שני זיתי חלב בפעם אחת [והיתרו בו בפירוש על שניהם שאמרו לו דלא יאכל שני זיתים כי על כל אחד יתחייב, וקיבל התראה, חייב שני מלקיות]. ע"כ.

יעויין בפיהמ"ש להרמב"ם מכות פ"ג מ"ז שהביא מירושלמי [נזיר פ"ו ה"ד] בנזיר שהיה שותה יין כל היום וכו'.

[מצוה ש"א אות ו'.] והנה דינים אלו משום ספיקא דיומא עבדינן כאבותינו שני ימים היינו ביום טוב דאורייתא, אבל בדרבנן כגון חנוכה, בודאי בזמן שהיו מקדשין על פי הראיה והיו שלוחין יוצאין על חנוכה כמבואר בש"ס דראש השנה, ובמקום שלא היו מגיעין בודאי עבדינן ט' ימים וכו', אך האידנא דאנחנו בקיאים, רק משום מנהג אבותינו וכו', ועל דרבנן לא חששו כל כך, על כן אנחנו עושים רק שמונה ימים חנוכה. אבל כשיבנה בית המקדש במהרה בימינו ונשוב לקדש על פי הראיה, אז הרחוקים, דעתידה ארץ ישראל להתפשט בכל הארצות בודאי יעשו חנוכה ט' ימים, כן נלע"ד. ע"כ.

לענ"ד לא זכיתי להבין, דבראש השנה י"ח ע"א אמרו על שישה חדשים השלוחין יוצאין וכו' על כסלו מפני חנוכה, וברור שר"ל שהודיעו אימת קבעו ראש חודש כסלו ולפיהו ידעו חנוכה אימת דהוא בכ"ה בו, א"כ עד חנוכה שהוא בסוף החודש כבר ידעו גם הרחוקים אימת נקבע ראש חודש, דאם נחשוש להרחוקים יותר שהשלוחים אינם מגיעים שם, כל חד וחד כשיעוריה, א"כ במקום שלא יכלו השלוחים לבוא עד יותר מחודש שלם היה להם לעשות שלושה ימים יום טוב, אלא על כרחך דנקטינן שעד ט"ו בחודש כבר נודע בכל מקום, עיין רש"י סנהדרין מ"א סוף ע"א ד"ה עד רובו של חודש, א"כ אין מקום לספיקא דיומא בחנוכה שמתחיל בכ"ה לחודש. ומה גם לאשמעינן הלכתא למשיחא אחרי שכהיום יש תלגרף אשר בכל הארץ יצא קו, ואם ניוחש לקלוקל התלגרף (עיין נחל אשכול הל' חנוכה ופורים צד כ"ה), כבר המציאו

הרדאי³¹ שקולו הולך מוסף העולם עד סופו, ומי יודע מה יולד יום בזימנא דפתחין תרעא דחכמתא³².

כח. מצוה ש"ב אות (ד') [ט"ו]. ומדי עוברי בזה ראיתי בתורת כהנים [פרשת העומר פ"י ה"ה] והניף וכו' לרצונכם, אין כופין את הציבור בעל כרחו, והוא חידוש גדול [דבדודאי כל קרבנות הציבור וכו' כופין כמו כל מצוות עשה, וכל הקרבנות כופין עד שיאמר רוצה אני וכו']. ע"כ.

עיין בפירושו הראב"ד לתורת כהנים שם פרשה ז', שכתב: פירוש שאם לא רצו להביא לתרומת הלשכה כדי ליקח מהם קרבנות ציבור אין כופין אותם על כורחן, אלא כופין אותם עד שיאמרו רוצים אנו, שהרי חייבים הם להביאם. עכ"ל.

כט. מצוה ש"ג [אות ג']. אפשר לומר דגזירת הכתוב דווקא בזמן שאין מקדש תחילת י"ז [ניסן] מתיר, אבל בזמן המקדש תלוי דווקא בעומר [ואם לא הביאו עומר אפשר דאסורה התבואה כל השנה] וכו', ולא מצאתי כעת גילוי לזה מהש"ס. ע"כ.

יעיין בטורי אבן ראש השנה (ז, ב ד"ה מידי).

[מצוה ש"ו אות ו'] והנה נראה פשוט לשיטות הראשונים הסוברים דאם לא מנה בלילה יספור ביום וכו', אם שכח בלילה ומונה ביום לשיטה זו לאו השלמה היא אלא המצוה נמשך. ע"כ.

לכאורה צ"ע לפי זה למה לא יברך ביום על הספירה. ונראה משום שעיקר מצוותה בלילה, וכספרי ביום הרי אינו עושה מצוה כתיקונה³³.

שם. ולשיטת הראשונים דסבירא להו אם לא מנה יום אחד הפסיד המנין וכו', אך אני מסופק לשיטה זו אם הקטן אף על פי שאינו חייב מ"מ מנה כדרך הקטנים וכו', ובאמצע נתגדל הקטן וכו' אי מחוייב מן התורה למנות בגדלותו וכו', מי נימא דבחיוב ובפטור תליא מילתא, וכיון שהיה פטור, אף שמנה, מ"מ כיון שמצוה אחת היא ומקודם לא נתחייב גם עתה אינו חייב מן התורה. ע"כ.

הנה במצוה רכ"א שם סוף אות ב' כתב בקטן שהיה לו שדה ולא הניח פאה ונתגדל חייב להחזיר, ואין זה חשוב זמן פטור דרק קטנות גרמה לו. אמנם יש לחלק בין מצוות דלא מפסקי לילות מימים למצוות דמפסקי, עיין סוכה מ"ה ע"ב שבכל יום מצוה אחרת ואינו בן חיוב כלל בהמצוה הקודמת, אבל בפאה דלאו בזמן תליא, שפיר הוי בן חיוב. ובזה יונח מה שקטן נקרא בן זביחה ובן כריתות, עיין תוס' גיטין כ"ב ע"ב

31 = הרדיו.

32 מספרו נפש חיה ס' עת"ר סע' א. ועיין במילואים בסוף הקונטרס מה שכתב לתרץ בזה בשו"ת ויצבור יוסף.

33 מספרו נפש חיה ס' רעא סע' ת.

ד"ה הנה וש"ך יו"ד סי' א' ס"ק כ"ז, בעוד שבן קשירה לא יקרא, עיין לעיל סי' ל"ט סעיף א'. וכן הכא בספירת העומר הוי מצוה שהזמן גרמא ולא היה בן חיוב עד הנה, אבל עכ"פ לא פקע מיניה חיוב חינוך כשנתגדל, וכמו שהיה מחוייב לספור ולברך קודם שהיה בן י"ג, כן גם אחר כך ויוכל לברך.

אבל לפי זה לא יוכל להוציא אחרים, אולם המנחת חינוך שם העלה שכיון שהגיע לחינוך קודם, מועיל הדרבנן להדאורייתא, וכעין זה כתב במצוה ת"כ³⁴.

ל. מצוה שכ"ה אות (ט') [י"א]. נראה מפירושו רש"י³⁵ דכיון דבעינן לכם, כל שאינו שוה פרוטה לא הוי לכם וכו', ואם שאול פסול [כדברי רבי אליעזר, לא היה יוצא, כיון דאינו שוה פרוטה] וכו'. ע"כ.

יעויין בר"ן נדרים (מ"ה ע"ב) מה שכתב בדבר חצר השותפין, שמשום שיש לו קנין, מקנה השני לו חלקו והוי כולו שלו, מה שאין כן אם אין לו בו שוה פרוטה, עיין שם³⁶.

פרשת בהר

לא. מצוה ש"ל. בחינוך: ושאר הזכירות די לנו בהם בזכירת הלב לבד. ע"כ.

מהפלא שסותר דברי עצמו להלן מצוה תר"ג. ועיין מה שכתבתי בקונטרסי מקור הברכה באריכות³⁷.

פרשת בחקותי

לב. מצוה שנ"א [אות ט']. דעת המהרי"ט³⁸ דאין אדם עושה שליח להקדיש בהמתו, דמילי נינהו, ואם כי דבריו תמוהים דמבואר להדיא בתמורה י' [ע"א] כגון דשויה שליח לאקדושי וכו'. ע"כ.

עיין מה שכתבתי בספרי נפש חיה או"ח סי' תל"ד סעיף ד', ודעת לנפשך יונעם³⁹.

34 מספרו נפש חיה סי' תפט סע' ח.

35 סוכה כז, ב ד"ה כל האזרח.

36 עיין עוד מה שכתב בספרו נפש חיה סי' תפב.

37 עיין שם בפרט בסי' א הערה ג.

38 ח"א סי' קכז.

39 ז"ל רבינו שם: לענ"ד שפיר שם שמיירו בקרבן ציבור ושותפין שוי שליח, ששותף אחד נעשה שליח גם על חלקו של חברו, שזהו כקרבן ציבור שיש לו חלק בו ויכול להיעשות שליח גם על חלקו של חברו, עיין קידושין מב, א שליח בקדשים מנא ליה דילמא שאני פסח דאית ליה שותפות בגווה וכו', אבל כשאין להשליח בו חלק כלל שפיר נוכל לומר דאינו יכול להקדיש של חברו דהוי אך מילי, עיין [שו"ת] חתם סופר (יו"ד) [או"ח] סי' קטז.

לג. מצוה שנ"ז [אות ג']. [ומבואר בש"ס ור"מ דלא יחרים כל נכסיו וכו'], ואינו מבואר בש"ס רק חרם, אבל הקדש אינו מבואר וכו' [אך הר"מ בפ"ח כאן⁴⁰ הי"ג כתב לעולם לא יקדיש ולא יחרים כל נכסיו וכו'], הישווה דין הקדש לחרם מסברא. ע"כ.

לא מסברא כתב כן, דמקורו מבואר בתוספתא ערכין פ"ד, עיין שם.

לד. מצוה ש"ס [אות י"ד]. ונראה פשוט דעל מעשר אין יכולים הבעלים לשאול עליו וכו' [געיין טורי אבן בראש השנה דף כ"ח ע"ב כתב להיפוך, דמהני שאלה במעשר בהמה]. ע"כ.

יעיין בשבועות כ"ד ע"ב דמוכח כהטורי אבן, דאוקמי אך בבכור דליתא בשאלה, עיין שם.

[שם] והנה במה שכתבנו לעיל דאם עשה שליח לעשר לו והשליח קרא להט' יו"ד או להי"א אינו קדיש דאמר ליה לתקוני וכו', ומזה מבואר דאם עשה שליח בפירוש לעשות כן דגם בכוונה הוא קדיש וכו', ומזה קשה להרי"ט שהבאתי לעיל⁴¹ דס"ל דאינו יכול להקדיש על ידי שליח דמילי לא ממסרי וכו', הא כאן מבואר דיכול להקדיש על ידי שליח, דדווקא מטעם זה דלתקוני בטל השליחות, אבל בעשה שליחות לעשות זה הם קדושים. ע"כ.

לכאורה באומרו להשליח שיקדש הרי שגמר במחשבתו להקדיש, ובהקדש כל נדיב לב כתיב (שבועות כו, ב) וכבר נקדש בלי השליח, אך באומרו להשליח גלי דעתיא שאינו מקדיש במחשבה והוי כגמר בלבו להוציא בשפתיו, וזהו דווקא בהקדש דעלמא שאינו מחוייב להקדיש, אבל היכי שמחוייב להקדיש ודאי גמר ומקדיש, ויתורץ אשר הקשה המנחת חינוך, לפי שמחוייב להפריש מעשר בהמה, ועיין [שו"ת] חתם סופר יו"ד סי' שכ"א⁴²].⁴³

פרשת נשא

לה. מצוה שס"ב [אות ג']. והנה אם בנויה בחול ויש לה פתח לחול ופתח לקודש, בוודאי הוא חול גמור. ע"כ.

כן מבואר בתוס' ישנים יומא (כה, א) ד"ה חציה.

לו. מצוה שס"ג [אות י"ז]. אם נטמא בעזרה דאינו חייב אלא בשהי"א, והוא לא

40 הל' ערכין.

41 מצוה שנא אות ט.

42 ד"ה וממילא.

43 על פי ספרו נפש חיה סי' תלד סע"ד, עיין שם היטב.

שהה רק נכנס להיכל וכו' [כיון דנכנס דרך ביאה, אפשר הוא דזה גם כן חלק מקדש וכו' והו"ל דרך ביאה וחייב], וצ"ע כעת. ע"כ.

יעויין בירושלמי שבועות פ"ב ה"ג דמבואר.

לז. מצוה שס"ד [אות ה']. הנוסח חטאתי עויתי פשעתי וכו' [לא מיירי בעבר עבירה ושב עליה, דממה נפשך, אם היה שוגג סגי בחטאת לחוד ודובר שקרים וכו'], ואם מזיד למה יאמר חטאתי וכו'. ע"כ.

עייין מה שכתבתי במקור חסד לספר חסידים סי' ז' אות ז' ושם סי' רכ"ח ס"ק ב', ויונח⁴⁴.

לח. שם [אות ח']. והנה חזינן דיכול להתוודות על ידי שליח וכו', ומזה קשה על המהרי"ט⁴⁵ [שסובר דאינו יכול להקדיש על ידי שליח דהוי מילי ולא ממסרי וכו']. ע"כ.

הנה בסמוך לזה העיר דמפני הערבות היה גם כן קצת חטא במשה רבינו ע"ה, ובכן הרי הוי כאילו יש לו שותפות בגווה ושפיר מימסר לשליח, כמו שכתבתי לעיל אות ל"ב⁴⁶.

לט. מצוה שס"ה [אות ל"ד]. [ועייין במשנה למלך⁴⁷ שהביא קושיא בשם מהרי"ט⁴⁸ על הפלוגתא דחוזרת ושותה וכו' הא אנו קיי"ל דהמים בודקין להבא ג"כ אותה ואותו, א"כ למה צריכה לשתות וכו']. ונתיישבתי דלענ"ד הקושיא זו של מהרי"ט אין התחלה, ולא אמרה אלא לחדד בה את התלמידים וכו' [תלוי ברצון הבעל לגלג עליה בשבועה זו הן מקודם והן להבא]. ע"כ.

יעויין בסמ"ע ריש סי' צ"ד שהביא להלכה שהבית דין מצווים לגלגל עליה שבועה, ובמהרי"ט חו"מ סי' ק"ה מבואר דגם על להבא⁴⁹.

44 עיין שם שכתב שהעוון במזיד גורם אחר כך לחטוא בשגגה, ועיקר הווידוי הוא על הפשיעה שהסיבה לחטא.

45 ח"א סי' קכז.

46 ובספרו נפש חיה סי' תלד סע' ד הוסיף שמשו שבר הלוחות בחמתו, א"כ הוי כיש לו חלק בה, עיין שם.

47 הל' סוטה פ"א הל' יד (ד"ה ודע דנהי) ובפ"ד הל' יז.

48 שו"ת חו"מ סוף סי' קה ובדרשותיו ריש פרשת נשא.

49 בקומץ המנחה שם ציין לסי' צד, וכתב דעכ"פ אם התובע בפירוש אינו רוצה, בוודאי אין מגלגלין, א"כ משכחת לה בכהאי גוונא. ולקמן שם [ובמהדורה ישנה הובא במצוה שסז] הביא מהריטב"א קידושין כז, ב דמגלגלין בלא הבעל, דהוי איסור וכל ישראל ערביין זה לזה, והוי הכהן בעל דבר. וכתב דעכ"פ אינו מעכב השתיה אם לא גילגל, א"כ שפיר משכחת לה שחוזרת ושותה אם אירע שלא גילגל עליה, עיין שם.

[מצוה שס"ח אות ט'.] ואני מסופק אם יכול להזירו כשעודו במעי אמו וכו', וכעת לא מצאתי גילוי לזה. ע"כ.

ירושלמי נזיר פ"ד ה"ו: רבי יוחנן בשם רבי מאיר כ"ד דברים מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל, וזה אחד מהם, בית שמאי אומרים אין האיש מדיר את בנו בנזיר ובית הלל אומרים מדיר בנו בנזיר, תניא בנזיר מרחם. הרי שלרבי מאיר אליבא דבית הלל האב מדיר בנו בנזיר גם בעודו ברחם. ולא העיר מדברי הירושלמי אלן⁵⁰.

פרשת בהעלותך

מ. מצוה ש"פ [אות ד'.] ואצ"ל שאם הזיד ובטל הראשון ובטל גם השני, בין בזדון בין בשגגה, שחייב כרת לדברי הכל⁵¹. ע"כ.

יעויין בפסחים צ"ג ע"ב הזיד בראשון ושגג בשני לרבי חנניא בן עקביא פטור.

פרשת קרח

מא. מצוה שפ"ט [אות ג'.] ודע דאזהרה זו אינה רק בשני המשפחות כהנים ולוים וכו', אבל ישראלים אינם בכלל אזהרה זו, וישראל ששורר או שוער לא מצינו איסור כלל. ע"כ.

יעויין בערכין (יא, ב) מאי זר, אילימא זר ממש, הכתיב חדא זימנא וכו', וברש"י שם⁵², וצע"ג.

מב. שם [אות ד'.] וחדש הרב המחבר וכתב ומן הדומה דכהן שסייע במלאכת כהן אחר [גם כן חייב מיתה], והדברים ברורים ונאים למי שאמרם. ע"כ.

לא חידש הרב המחבר זאת מסברתו, שמפורש בילקוט קרח [רמז] תשנ"ב פסוק ושמרו משמרתך, מספרי זוטא.

מג. מצוה שצ"ב [אות ו'.] ופשוט [כיון דשוה כסף מהני, אם כן כל הנאה] כגון שחוק לפני או רקוד וכו' [דמהני בקידושין אם הנאה שוה פרוטה, הכא נמי אם הנאה שוה חמישה סלעים]. ע"כ.

מה דפשיט ליה למרן, תמיהא לי טובא, דהרי אין פודין בקרקעות ועבדים ושטרות (שבועות ד, ב) דבעינן דבר המטלטל וגופו ממוון, ואיך זה יפדה בהנאת שחוק או רקוד לפני.

50 מספרו ניצוצי אור על הש"ס, נזיר סו, א.

51 לשון המנ"ח שהביא כאן אינו בדקדוק, וז"ל שם: ואם הזיד בראשון, אף דשגג או נאנס בשני, חייב כרת, דעיקר חיוב על הראשון כרבי דס"ל כן.

52 ד"ה זר ממש.

פרשת פינחס

[מצוה ת' אות ב'.] וז"ל הר"מ כאן⁵³ פ"ו הלכה ט' העכו"ם יורש את אביו דבר תורה, אבל שאר ירושותיהם מניחים אותם לפי מנהגם וכו', ואיני מבין סיום דברי הר"מ דשאר ירושות מניחים אותם כמנהגם, לאיזה צורך כתב זה, דה"ל לכתוב דרך זה הוא מן התורה, ונפקא מינה דיורש ואסור לגזול ממנו, אבל אם אין לו בן דאין לו יורש מן התורה ה"ל נכסיו הפקר כנכסי הגר, ותקנתא דרבנן לא שייך אצל הגוי. ע"כ.

וברור כי הרגיש [הרמב"ם] שאף כי מן התורה אך ירושת הבן, בכל זאת גם שאר ירושותיהן מניחין אותן כפי מנהגן, והזוכה בירושת הנכרי כאשר אינו מגיע לו לפי מנהגן ונימוסיהן אינו כזוכה מן ההפקר אך כגזול את היורש⁵⁴.

פרשת מסעי

מד. מצוה ת"ח [אות ג'.] כמה עיירות היו נותנים להם, אי נותנים לכל שבט ד' עיירות או לפי ערך הארץ שכבשו, הכל אינו מבואר, וספק עד יבוא ויורה צדק לנו במהרה בימינו אמן. ע"כ.

יעויין בעיקר המצוה כאן בפרשת מסעי ל"ה ח': והערים אשר תתנו מאחוזות בני ישראל מאת הרב תרבו ומאת המעט תמעטו, איש כפי נחלתו אשר ינחלו יתן מעריו ללוים. ומבואר בפרטות בחלוקת הארץ שביהושע (פרשה) [פרק] כ"א, עיין שם.

פרשת דברים

מה. מצוה תכ"ג [אות ב'.] ויש לחקור בשכר בית ותוך למ"ד יום שפטור ממזוזה קבע בה מזוזה, אם יוצא בה לאחר ל' יום וכו'. ע"כ.

עיין מה שכתבתי בספרי נפש חיה סי' י"ח סעיף א' בענין לעשות ציצית בלילה⁵⁵.

53 הלכות נחלות.

54 מספרו טל תחיה, מאמר משפטי גר תושב.

55 עיין שם שהביא ראייה מס' תרכו סע' ב שמותר לעשות סוכה תחת התקרה, ואחר כך הסיר את התקרה, ואין בזה משום תעשה ולא מן העשוי לפי שאינו פסול בגופו, וכתב דה"ה בנידון מזוזה כאן. ובמהדורה חדשה לספר נפש חיה, הביאו בהערה שם ראייה לזה ממה שדנו הראשונים לגבי ברכה בטלית שאולה בתוך שלושים יום, ולא אישתמיט חד מינייהו לדון מצד תולמ"ה לאחר שלושים יום, עיי"ש. ועיין עוד בשו"ת ויצבור יוסף סי' פד שכתב לרבנו תשובה בעניין זה.

פרשת עקב

מו. מצוה תל"ז [אות י"ד]. הנותץ אבן [מהמזבח או מן ההיכל או מעזרה דרך השחתה לוקה] וכו', דגם בית הכנסת הדין כך, ומ"מ צ"ע אם לוקין חוץ מן המקדש. ע"כ.

עין מה שכתבתי בספרי נפש חיה סי' קנ"ב ממנין המצוות להרמב"ם⁵⁶.

פרשת ראה

מז. מצוה תפ"ב [אות ד']. ועיין ברש"י פרשת ראה⁵⁷ על פסוק וזכרת וגו', ופירש והענקתי ושניתני לך (מביזת הים וכו') [מביזת מצרים וביזת הים, אף אתה הענק ושנה לן], ואיני מבין מה זה הפירוש ושנה וכו'. ע"כ.

מקור דברי רש"י המה בספרי שם במקומו, ועיין לעיל שם⁵⁸ על הפסוק העניק תעניק לו, ובפנים יפות שם.

פרשת שופטים

מח. מצוה תצ"ז [אות ה']. ודבר זה דאין למלך רשות רק בסייף, לא רשם הכסף משנה⁵⁹, ומסתמא מצא רבינו כן. ע"כ.

מבואר בתוספתא סנהדרין פ"י, ועיין בגמ' שם נ"ב ע"ב מצות הנהרגין היו מתיזין את ראשו בסייף כדרך שהמלכות עושה. ויעויין בזוהר משפטים ק"ז סוף ע"ב על הפסוק ואשבע לו בה' אם אמתך בחרב (מל"א ב, ח) בחרב, וכי טפשא הוה שמעי דאולי הכי אומי ליה דלא יימא בחרב לא, אבל בחנית או בגירא אין וכו'. ומה שכתבתי בטל תחיה מאמר א' הערה י"ח⁶⁰.

מט. מצוה תק"ג [אות ב']. מבואר בהדיא בהר"מ⁶¹ דבלילה או בעת שינה היה מסלקה. ע"כ.

56 דבריו שם קאי על הפמ"ג בא"א ס"ק ו שהסתפק כהמנחת חינוך בזה, והביא רבינו שהרמב"ם כתב בריש ספר המצוות: שלא לאבד ביהמ"ק או בתי כנסיות או בתי מדרשות, עיי"ש. וכן הביא בספר שדי חמד כללים מערכת הב' סי' מג, ועיי"ש באורך.

57 דברים טו, טו.

58 פסוק יד.

59 הל' מלכים פ"ג הל' ח.

60 ועיין עוד מה שציין רבינו בספרו מרגליות הים סנהדרין שם אות י.

61 הל' ספר תורה פ"ז הל' ג.

ביראים⁶² כתב שמחוייב גם בלילה, דכתיב⁶³ וקרא בו כל ימי חייו, וימי חיך הימים, כל ימי חיך הלילות.

נ. מצוה תקכ"ה. [בחינוך]: ונוהגת מצוה זו בזכרים [כי להם להילחם בזמן שישראל על אדמתן]. ע"כ.

צ"ע שבמלחמת מצוה גם הנשים חייבות, עיין הל' מלכים פ"ז [הל' ד], א"כ ממילא מוזהרות גם על לא תעשה זו, ולא נמנית בין הלא תעשה שאין הנשים חייבות בהן.

נא. מצוה תקכ"ו [אות ח']. ולא נתברר לי מהש"ס ור"מ אי אלו החוזרין כגון בונה וכו' נתנה התורה רשות להם לחזור אם רוצים, אבל אם רוצים להיות במלחמה הרשות בידם, או שצריך לחזור. ע"כ.

יעויין בשמואל א' סוף פרק י"ח: ויתן לו שאול את מיכל בתו לאשה, ויצאו שרי פלשתים, ויהי מדי צאתם שכל דוד מכל עבדי שאול גו', הבן.

פרשת תצא

נב. מצוה תקמ"מ. [בחינוך]: או שהוא בעצמו רובץ תחת משאו, אמר המגיה: זה לא נמצא בשום פוסק וכו'. ע"כ.

מבואר בספר המצוות להרמב"ם מ"ע ר"ג ול"ת ע"ר.

נג. מצוה תקנ"ח [אות ז']. אך בחיבי כריתות בהתרו בו, כגון אחות אשתו דפטור מן הקנס, אפשר אם מתה אשתו הדר מחוייב בעשה דלו תהיה לו לאשה [ולא נקרא פטור מקנס, כיון דבאמת חייב הוא, רק דהחמור פוטר]. ע"כ.

יעויין בירושלמי כתובות פ"ג סוף ה"ו, דמפורש היה נשוי את אחותה כבר נפטר, מתה כבר נפטר, עיין שם.

נד. שם. [מה שכתבתי דאם בשעת ביאה לא חל העשה דלא הייתה ראויה אליו אף על פי דהדר איחזי אינו חל עליו העשה, נתיישבתי דאין זה דבר ברור כל כך], ואפשר דזה תלוי אם יש דיחוי אצל מצוות [בדיחוי דמעיקרא ואין בידן]. ע"כ.

יעויין טו"ז יו"ד סי' שצ"ו סק"ב.

נה. מצוה תקע"א [אות ה']. ואין איסור משום אתנן [ומחיר רק הם בעצמם] וכו', כגון דנתן טלה ונעשה איל, עגל ונעשה שור, גם כן נפקע אתנן ומחיר ומותר להקריבן, וצ"ע. ונראה שם בסוגיא דבשינוי החוזר כמו לעניין גניבה וגזילה [אינו קונה, ה"ה דלא מהני לענין אתנן ומחיר]. ע"כ.

62 ס' תמד.

63 דברים יז, יט.

יעויין בתוספות רי"ד בבא קמא ס"ה ע"ב ד"ה הא מני שנקט בפשיטות שאסור להקריבן, והבדיל בין גזילה להקרבה.

נו. מצוה תקפ"ב [אות ב']. וכעת לא מצאתי בר"מ, ואין עולה על זכרוני בשום פוסק דבר זה שחתן שנה ראשונה לא יעמוד זולתה ימים רבים. ע"כ.

מבואר בספר המצוות להרמב"ם מ"ע רי"ד: היא שציוונו להתייחד חתן עם אשתו שנה תמימה, שלא יצא חוץ לעיר וכו'.

נו. מצוה תר"ד [אות א']. ודבר זה דאף הבהמה צריכים להרוג, אינו מבואר בר"מ ובהרב המחבר, ואיני יודע מהיכן הוציא רש"י זה, ובספרי כאן לא ראיתי [זה]. ע"כ.

יעויין בילקוט שמעוני סוף בשלח רמז רס"ז: רבי אליעזר אומר נשבע המקום בכסא הכבוד שלו וכו', שלא יהו אומרים גמל זה של עמלק, רחל זו של עמלק וכו'.

פרשת תבוא

חן. מצוה תר"ו [אות א']. ועיין בספר טורי אבן⁶⁴ וכו', כתב דלא מצא שמקרא ביכורים יכנו בשם וידוי, והנה הר"מ מכנה אותו כאן בשם וידוי, ומסתמא מצא באיזה מקום דנקרא וידוי. ע"כ.

מהפלא, הן היא משנה מפורשת בביכורים פ"ב מ"ב: יש במעשר ובביכורים מה שאין כן בתרומה, טעונים הבאת מקום "וטעונים וידוי" וכו'. ועיין בתשבי ערך וידוי שכתב: לשון וידוי לא נופל רק על הודאת חטא ועוון, ונעלם ממנו מקרא מלא בדברי הימים ב' ל' כ"ב: מזבחים זבחי שלמים ומתודים לה' אלהי (ישראל) [אבותיהם], עיין רש"י שם⁶⁵.

64 מגילה כ, ב ד"ה מיהו.

65 וז"ל: מתוודים לה' - על זבח תודה, ומודים לה' על הנס שעשה להם.

מנוי 'המעין'!

אם סיימת את קריאת הגיליון ואינך מתכוון לשמור
עליו בביתך - נא הנח אותו בבית כנסת או בבית מדרש
קרובים לתועלת הרבים.
בתודה, מערכת 'המעין'